

Végh Ferenc ny. vezérezredes:

NEMZETKÖZI SZAKIRODALMI SZEMLE

A SZERZŐRŐL:

Dr. Végh Ferenc ny. vezérezredes (PhD), a Magyar Honvédség korábbi parancsnoka, vezérkari főnöke, nyugalmazott nagykövet (ORCID: 0000-0003-1688-6574; MTMT: 10087268)

PROBLÉMÁK AZ OROSZ HADSEREGBEN: LEHETSÉGES-E A VÁLTOZTATÁS ÚGY, AHOGYAN AZT POPOV TÁBORNOK AKARTA?

A CIKK SZERZŐJE: Pavel Vorobjev

FORRÁS: <http://milportal.ru/problemy-v-armii-cto-hotel-izmenit-general-popov-vozmozhno-li-eto/> (Letöltés időpontja: 2023. 07. 15.)

A szerző cikkében szakértői vélemények alapján arról ír, hogyan lehet megszervezni az ukrán fegyveres erők „vándor-alegységei” utáni vadászatot, és hogyan kell kijavítani a fronton fellelhető egyéb hiányosságokat, melyeket Ivan Popov vezérőrnagy vetett fel. Popov tábornok, miután elhagyta az 58. hadsereg parancsnoki beosztását, hangot adott a szerinte az orosz frontot érintő problémáknak. A tábornok úgy véli, hogy az orosz fegyveres erők lemaradásban vannak az ellenség tűzérüteei elleni harcban, ezért szenvednek veszteségeket az ellenséges tűzérségi tüzekről.

Miért olyan fontos a tűzérség elleni harc a fronton? Amint azt Ivan Popov tábornok a katonatársaihoz intézett beszédében megjegyezte, az egységei számára az ukrán fegyveres erők offenzívájának visszaverése során tapasztalt fő nehézséget a tűzérüteegek elleni harc és a szükséges technikai felszerelés hiánya jelenti. „Felhívtam a figyelmet a modern hadviselés legnagyobb problémájára, ami a tűzérségi ütegek elleni harc gyengesége, a tűzérségi felderítőeszközök hiánya” – mondta a hadsereg egykori parancsnoka. Hozzátette: emiatt gyakran szenvednek veszteségeket az orosz erők.

Önmagában az ellenség tűzérsége elleni harc fogalma egyszerű: a felderítésnek gyorsan fel kell derítenie az ellenséges lövegeket, át kell adnia azok koordinátáit a saját tűzérségnek, azoknak, akik a tüzet vezetik, nekik pedig a lehető leggyorsabban le kell fogniuk az ellenséges tűzérséget. A modern hadseregekben erre a célra speciális tűzérségi felderítőállomásokat és az ellenség tűzérüteei elleni eszközöket használnak. Radar segítségével detektálják az ellenséges lövedékek roppályáját, majd kiszámítják azt a pontot, ahonnan kilőtték őket.

A speciális műveletek kezdete előtt a katonai elemzők körében az az elképzelés uralkodott, hogy a hagyományos fegyverek – mint amilyenek a harckocsik és az ágyús tűzérség – háttérbe szorulnak a modern hadműveletekben. Azt hitték, hogy többé nem szükséges megerősített védelmet kiépíteni, így minden védelem mobillá válik. Az orosz Északi Katonai Körzet példája azonban megmutatta, hogy a nagy kiterjedésű frontok megmaradnak, nagy kaliberű tűzérség nélkül pedig továbbra sem lehet a katonai műveleteket sikerre vinni. A fegyverek jellemzői megváltoztak ugyan, de a harc lényege megmaradt.

Milyen eszközöket alkalmaz az ukrán hadsereg az orosz fegyveres erők ellen? A zaporozsjei térségben a rohamot vezető ukrán egységeknél nincs hiány tűzérési felderítőállomásokból. Ott az orosz 58. hadsereg ellen az ukrán fegyveres erők 9. hadserege tevékenykedik, amely amerikai AN/TPQ–36 és AN/TPQ–37 típusú tűzérési felderítőradarokat használ.

Az AN/TPQ–36 típusú eszköz hatótávolsága legfeljebb 20 kilométer, de az AN/TPQ–37 már 50 kilométeres célfelderítési hatótávolsággal rendelkezik. Ezek az állomások fázisvezérelt antennarácsokkal vannak ellátva, aminek révén egyszerre több célpontot is nyomon tudnak követni. Az ellentámadás júniusi megkezdésekor az ukrán fegyveres erők körülbelül 130 ilyen radarállomással rendelkeztek, de azóta az orosz csapatok már megsemmisítettek néhány eszközt, így az ukránoknak valószínűleg 100–112 radarállomásuk maradt.

Az ukrán fegyveres erők speciális harcmódot alkalmaznak az orosz tűzérés lefogására: 10 úgynevezett „vándorlöveget”, azaz önjáró tűzérőlöveget használnak, 3-4 löveges csoportokra bontva. A „vándorok” egy 10×10 kilométeres térségben működnek, ez az ő felelősségi körzetük. Ennek a négyzetnek a közepén található a parancsnoki harcálláspont az amerikai AN/TPQ ellentűz-képességet biztosító, célfelderítő radarállomással. Ezzel jó lefedettséget ér el az állomás lokátora, aminek köszönhetően az ukrán önjáró lövegek bármelyik csoportja másfél percnél hamarabb tüzet nyithat az orosz tűzérési állásaira, miután az amerikai radar egy orosz állásból kilőtt lövedéket észlel.

Hogyan reagálhatnak az Orosz Föderáció fegyveres erői az ukrán fegyveres erők felderítőtevékenységére? Az orosz csapatoknak már régóta vannak saját tűzérési felderítő- és célravezető állomásaik. Mégis úgy tűnik, hogy az ilyen állomások szükségességének korábbi alábecslése azok hiányához vezetett. Az oroszok rendelkeznek ARSOM-állomásokkal (tűzérési állomás az aknavetők észlelésére), illetve „Panther”, „Zoopark” tűzérési célfelderítő radarokkal. A csapatoknak átadott eszközök darabszáma azonban még mindig elmarad a szükségletektől. Az ellátásért felelős osztályok láthatóan nem rendelték meg őket kellő mennyiségben a csapatok számára. Általánosságban elmondható, hogy az ellenség tűzérési elleni rendszert nem fejlesztették kellőképpen.

Természetesen foglalkozni kell ezekkel a kérdésekkel, ugyanakkor nem kell újat kitalálni, hiszen már régen kifejlesztettek mindent. El kell indítani a szükséges eszközök gyártását, majd közvetlenül a csapatokhoz kell küldeni azokat, illetve kellő számban ki kell képezni hozzájuk a szakembereket, ugyanúgy, mint a drónoknál. Mindenki tudja, hogy a pilóta nélküli repülőeszközök nélkül nehéz korrigálni a tüzet és meghatározni a célokat. Így tehát elmondható, hogy már régóta fejlesztenek rendszereket a felderítő- és csapásmérő rendszerekhez drónok alkalmazásával – de hol található mindez a csapatoknál?

Az oroszoknak vannak egyedi „Penicillin” márkájú hang-termikus tűzérési felderítő-állomásaik: ezek a leghatékonyabbak a modern körülmények között, de nagyon kevés van belőlük. Mint ismeretes, az 1B75 „Penicillin” akusztikus-termikus tűzérési felderítőrendszerben négy hang-hőradart használnak. Ellentétben az amerikai AN/TPQ állomásokkal ez az eszköz nem használ rádióhullámokat, így az ellenség rádióberendezésekkel nem képes észlelni a „Penicillint” és lefogni tevékenységét az elektronikus hadviselési rendszerekkel.

Az orosz csapatoknál leginkább a „Zoopark” áll használatban az ellenség tűzérési eszközei elleni állomásként. Kiváló lokátorállomás 12–22 kilométeres célérzékelési hatótávolsággal, vagyis jól összehasonlítható az amerikai AN/TPQ-36 tűzészak-felderítő típussal. Ez a radar egyidejűleg akár 70 lövedék röppályáját is képes észlelni és kiszámítani.

A felderítőrendszerek hiánya mellett további nehézséget jelent, hogy az orosz tűzérési lemaradásban van a lőtávolság terén is, holott ez a paraméter kulcsfontosságú. El kell ismerni, hogy a NATO tűzérési rendszerei, mint az amerikai M777-es vontatott

tarack, nagyobb lőtávolsággal bírnak. A fronton ezt a tarackot „háromtengelyesként” ismerik. Popov tábornok nem hangoztatta ezt a problémát, de a szakemberek már tudnak róla. Az orosz csapatoknál a „Penicillin” és a „Zoopark” radarrendszereket a 2SZ35 Koalicija–SZV típusú, 152 mm-es önjáró tarackokkal lehetne a legjobban összekapcsolni. Amennyire tudható, az orosz erőknek nagyon kevés „Koalicija–SV” önjáró lövegük van, körülbelül 10 egység. A „Koalicija–SV” működése teljesen automatizált – mind a töltés folyamatában, mind a célravezetés során. Az eszköz kedvezőtlen időjárási körülmények között, porban és sárban is alkalmazható. Továbbra is külön problémát jelent a fronton a „Starlink” műholdrendszer működése. Az Elon Musk amerikai milliárdos tulajdonában lévő cégnek köszönhető, hogy az ukrán hadsereg képes fenntartani a kommunikációt az AN/TPQ állomások és a tüzérség között. Az oroszok előnyhöz jutnának, ha a Starlinket ukrán területen elhallgattatnák. Kérdés tehát, hogy miért nem zavarják az oroszok az ellenség kommunikációját?

Ivan Popov vezérőrnagy elmozdításáról annyit lehet tudni, hogy egy július 12-én este a közösségi oldalakra kikerült hangfelvételen a zaporozsjei fronton elért sikereiről ismert tábornok (hívójele Szpartak) beszél. A felvételt Andrej Gurulev, az Állami Duma Védelmi Bizottságának helyettes vezetője, az Állami Duma helyettese tette közzé Telegram-csatornáján, egyúttal jelezve, hogy Ivan Popovot eltávolították az orosz fegyveres erők Déli Katonai Körszete 58. összefegyvernemi hadseregének parancsnoki beosztásából. Az orosz védelmi minisztérium nem kommentálta ezt az információt.

2023-AS UKRÁN VÁLSÁG: ELKEZDŐDÖTT MÁR A „NAGY JÁTSZMA” NYUGAT ÉS KÍNA KÖZÖTT?

FORRÁS: <https://www.ifimes.org/en/researches/2023-ukraine-crisis-has-the-great-game-between-the-west-and-china-already-begun/5190#> The International Institute for Middle East and Balkan Studies, 2023. 07. 11.

Ebben a tanulmányban a Közel-Kelet és Balkán Tanulmányok Nemzetközi Intézetének szakértői részletes elemzést kínálnak az olvasó számára az ukrán válságról, illetve a Nyugat és Kína kapcsolatairól. A történészek és a geopolitikai szakértők általában nagy változásokat keresnek, hogy megértsék és megmagyarázzák a világ fejleményeit, hisznek abban, hogy minden jelentős katonai-politikai eseményben megtalálják a választ. Az elmúlt évszázadban számos jelentős változás történt, eseményeik mindegyike „mérőöldkőnek” számított a nemzetközi kapcsolatok új szakasza felé vezető úton.

Közülük talán a legjelentősebb az Amerikai Egyesült Államok elleni, 2001. szeptember 11-i terrortámadás, amely az első külföldiek által elkövetett merénylet volt az Egyesült Államok területén a Pearl Harbor elleni japán támadás óta. Ezt követték az afganisztáni és iraki háborúk, jelentős emberveszteséggel. Oroszország a Szovjetunió felbomlása óta a 1990-es évek elejére jellemző döntéshozatali folyamatokat illetően ugyanolyan maradt, mint amilyenek ismertük. Úgy tűnik, hogy az orosz–ukrán háború vagy az „ukrán válság” az a fejlemény, amely a szó legmélyebb értelmében „mérőöldkővet” jelent a politikai, gazdasági, diplomáciai és katonai következményei miatt. A háború kitörése óta eltelt közel 17 hónap után kezd már kirajzolódni néhány olyan paraméter, amely jelentős hatással lehet a nemzetközi kapcsolatok jövőbeli fő áramára. Ezek közül a legfontosabbak a következők:

- Talán a legfigyelemreméltóbb tény, ami ennek a háborúnak az eredménye, az, hogy a Nyugat nem tudta megállítani Oroszországot diplomáciai és katonai nyomásyakorlással. Ez most először fordul elő, ugyanis a két szemben álló fél nem került olyannyira közvetlen konfliktusba a hidegháború alatt, mint most Ukrajnában.
- A háború megnyitotta az utat az eurázsiai pólus létrehozása, az intenzív orosz–kínai koordináció és India szövetséghez történő csatlakozása előtt. Ez a szövetség néhány éven belül „a világ közepe” lesz, köszönhetően gazdasági, emberi és katonai potenciáljának. A szövetséget vezető Kína pedig nem talál jobb történelmi lehetőséget az orosz–ukrán háborúnál arra, hogy a világ előtt demonstrálja valódi erejét a nemzetközi szinten.
- A világ kezdi felfedezni, hogy az amerikai dollár valutaként való használata nélkül is van lehetőség globális gazdasági tevékenységekre. Oroszország az ázsiai nagyhatalmakkal, Indiával és Kínával közösen lényegében elindította a nemzeti valutákon alapuló kereskedelmi cserét, és a dollárral ellentétben a kínai jüant támogatja arannyal.
- Felismerhetővé vált, milyen mértékben hanyatlik a Nyugat befolyása világszerte. A nyugati országok arra számítottak, hogy a befolyásuk alatt lévő, illetve a történelmi befolyási övezetükbe tartozó országok nyilvánosan elítélik Oroszország Ukrajna elleni támadását. Az ENSZ Közgyűlésén az afrikai, ázsiai és latin-amerikai államok többségükben azonban az Oroszország elítéléséről szóló szavazásra korlátozva juttatták kifejezésre álláspontjukat (amely nem volt kötelező érvényű szavazás), miközben tartózkodtak Oroszország egyértelmű elítélésétől; ehelyett a párbeszédre, tárgyalásokra, valamint Ukrajna területi integritásának megőrzésére szólították fel.

Az orosz–ukrán háború: mérföldkő a világrend egypólusúból többpólusúvá való átalakulásában

1947-ben Harry S. Truman amerikai elnök doktrínájában meghatározta a bipoláris világ fogalmát, amelyet két részre bontott, az egyik oldalon a kommunista, a másikon a liberális világra. A Szovjetunió felbomlása és a hidegháború vége a kétpólusú világ összeomlásához vezetett, egy új, változékony és instabil helyzet javára, amelyet „poszt-bipoláris” világnak nevezhetünk. Bertrand Badie francia szociológus szerint az Egyesült Államok nem tudta érvényesíteni hegemoniáját Kína és a világ más országai, köztük Oroszország mint szovjet utódállam felgyorsult gazdasági és katonai fejlődése miatt.

A többpólusú világ elvben az Egyesült Államok, Kína és Oroszország dominanciáját jelenti. A valóság azonban azt mutatja, hogy ezek az országok nem tudták befolyásuk alá vonni a világ más országait. Az Egyesült Államok először az iraki háborúban vallott kudarcot, nem érte el kitűzött céljait, majd következett a hasonló kimenetelű afganisztáni háború és a megalázó kivonulás, ami egyes szakértők szerint az „egypólusú világ” végének előhírnöke volt. Ez a fejlemény arra készítette Kínát, hogy növelje globális befolyását, különösen az Afrikával és Közép-Ázsiával kötött új gazdasági szövetségek révén.

Az Egyesült Államok, amely korábban a Nyugat-Európa, sőt a NATO feletti irányítás elvesztésének irányába haladt (amikor Emmanuel Macron francia elnök klinikai halottnak nevezte), most arra törekszik, hogy rákényszerítse a gazdaság- és katonai politikáját Európára. Az USA-nak sikerült gyorsan helyreállítani a NATO gyengülő erejét: a transzatlanti szövetség az orosz gazdasági (földgáz) és katonai fenyegetés, valamint a nukleáris fegyverek esetleges alkalmazásának veszélye miatt erősödött meg újból.

Amit most, a háború hosszú hónapjai után látunk, az a hegemonia minden eszközt felhasználó Amerika visszatérése, amelyet a világ leggazdagabb és legerősebb országai támogatnak, mint például az EU tagországai, Japán, Dél-Korea és Ausztrália.

A Washington és Peking közötti konfrontáció

Peking nem elégedhet meg azzal, hogy Washington után második legyen, ahogy Washington sem tudja elfogadni, hogy ne legyen az első. Pierre Grosser francia történész, a nemzetközi kapcsolatok szakértője idén megjelent könyvében így fogalmaz: „A második hidegháború? Az USA–Kína konfrontáció.” Ezzel valójában azt hangsúlyozta, hogy az ukrajnai háború egy váratlan lehetőség, amelyet Tajvan megragadott azért, hogy megemlje harcra készségét Kína hasonló támadásaival szemben. Ahogyan a koreai háború megmentette Csang Kaj-sek rezsimjét Tajvanon, mivel a Truman-kormány annak idején úgy döntött, hogy megvédi a szigetországot a kínai támadástól, az ukrajnai háború ismét megmentette Tajvant, mivel ennek következtében csökken a kínai agresszió veszélye.

Az Egyesült Államok és a Kínai Népköztársaság közötti kapcsolatok fejlődése három történelmi szakaszra osztható: az ellenségeskedés szakaszát (1949 és 1972 között) a szorosabb kapcsolatok kialakulásának szakasza követte Richard Nixon elnök történelmi pekingi látogatásától egészen Kína szerepéig a 2008-as válság után, a Nyugatnak nyújtott pénzügyi támogatásáig. A harmadik szakasz, amelybe beléptünk, Hszi Csin-ping 2012-es hatalomra kerülésével kezdődik. Ebben a fázisban Kína versenybe száll Amerikával a globális hegemoniáért. Az amerikai kormányzat újra odafigyel Kína hatalmának erősödésére, amely lényegében már nem ipari vagy kereskedelmi jellegű, hanem kiterjed a katonai és technológiai vonatkozásokra is. Joe Biden amerikai elnök hatalomra kerülésével 2021-ben az Egyesült Államok kormánya új szövetségek létrehozásába kezdett a Kínát körülvevő országokkal közösen, azzal a céllal, hogy elnyomja Kína növekvő szerepét és hatalmát az Indiai- és a Csendes-óceán térségében. Ilyenek például az AUKUS szövetség Ausztráliával és Nagy-Britanniával, valamint a négyoldalú biztonsági dialógus (Quad-) elnevezésű szövetség Japánnal, Ausztráliával és Indiával.

Az elmúlt két évtizedben az Egyesült Államok nemzetbiztonsági dokumentumainak megállapításai az eszkalációra, a Kínából érkező jelentős fenyegetésekre és a sokkal kisebb mértékű orosz fenyegetésekre figyelmeztettek. A Biden-kormány által 2021 márciusában kiadott „Ideiglenes nemzetbiztonsági stratégiai iránymutatás” című dokumentum mindössze kétszer hivatkozik Oroszországra mint kihívást jelentő hatalomra, amely veszélyt jelent az Egyesült Államok számára. A dokumentum ugyanakkor 15 utalást tartalmaz Kínára, mindezt a fenyegetések kezeléséhez szükséges előkészületek keretein belül, mivel napjainkra Kína vált az egyetlen olyan országgá, amely képes összekapcsolni a gazdasági, diplomáciai, katonai és technológiai hatalmat, és emiatt kihívást jelent az USA politikájával szemben.

Az orosz–ukrán háború legsúlyosabb következményének a globális kapcsolatok szerkezetének és dinamikájának drámai változásai tekinthetők. Ezt igazolják az amerikai biztonsági és hírszerző szolgálatok figyelmeztetései is, miszerint Kína és Oroszország jelentik a legnagyobb veszélyt az Egyesült Államok érdekeire nézve – hosszú távon különösen Kína, mivel Amerika- és Nyugat-ellenes szövetségeket köt.

Csaknem 40 éven át tartó felemelkedése során Kína elkerülte a stratégiai konfrontációt azzal, hogy csökkentette globális ambícióit, és szívélyes kapcsolatokat tartott fenn az Egyesült Államokkal. Ez a szakasz azonban véget ért, mivel Peking az utóbbi időben agresszívebbé vált a Dél-kínai-tengeren és a Tajvani-szorosban. Az Egyesült Államok felhagyott a konstruktív párbeszéd keresésével, és új, visszatartó politikát folytat. Washington a közelmúltban az elmúlt 30 év legnagyobb mértékű tengeri terjeszkedését és rakétatelepítését hajtotta végre, továbbá szigorú importvámokat vezetett be a Kínából származó árukra, amire a második világháború utáni korszakban nem volt példa; ezenkívül jelentősen korlátozta a külföldi befektetéseket is. Mindezek az intézkedések Peking ellen irányulnak.

A kínai politikai válasz

A kínai diplomácia az ősi kínai bölcsességet alkalmazza, amely szerint a háborús sikereket az eredményekkel mérik. A háborúk többsége nem a harctéren, hanem a tárgyalóasztalnál dől el.

Szun-ce, a 2500 évvel ezelőtt élt híres kínai katona és stratégia *A háború művészete* című, stratégiai tanácsokat tartalmazó híres könyvében ezt írta: „Száz csatában száz győzelmet aratni nem az ügyesség csúcsa. Harc nélkül legyőzni az ellenséget a készség csúcsa.”

Szun-ce legfontosabb tanácsa és a kínai diplomácia szigorúan betartandó elve azonban a téves becsléseken alapuló cselekedetek elkerülésére vonatkozik, amelyek veszteségeket és kudarcot okoznak a háborús célok elérése helyett. „Ha ismered az ellenséget és ismered magadat, nem kell félned száz csata kimenetelétől sem. Ha ismered önmagad, de az ellenséget nem, akkor minden elnyert győzelemhez egy vereséget is el fogsz szenvedni” – jegyezte meg Szun-ce. Az ő normái azt sugallják, hogy a háború az elrettentés kudarcának eredménye.

A történelem tele van katasztrófális következményekkel járó háborúkkal, amelyek rossz helyzetfelmérésen alapultak, óriási pusztítást okoztak, és nem érték el céljaikat. A példák közé tartozik Hitler náciizmusának arroganciája és vélt „felsőbbrendűsége”, valamint Európa ellenálló képességének katasztrófálisan téves megítélése – így különösen a keleti front megnyitása, amely erői felmorzsolódásához és végső vereségéhez vezetett –, valamint Amerika vereségei Vietnámban, Afganisztánban és Irakban, ahol hosszan tartó háborúkat vívott óriási anyagi és emberi veszteségekkel.

Kína és Oroszország jelenlegi kapcsolatai

Kína és Oroszország soha nem határozta meg kölcsönös kapcsolataik természetét, és a két ország soha nem követte ugyanazt az ideológiát – sem a Szovjetunió időszakában, sem annak felbomlása és Vlagyimir Putyin oroszországi felemelkedése után. Ennek eredményeként a szövetségük nem volt sem szilárd, sem törekeny. Kína és Oroszország között valójában a világpiacon – különösen az egykor a Szovjetunió részét képező közép-ázsiai országokban – tapasztalható különböző szinteken nagy és intenzív versenyképesség.

A két fél partnerségi viszonyai kiegyensúlyozatlanok és heterogének. Míg a két ország között nincs ideológiai kapcsolat, a nemzetközi kapcsolatokról közös a jövőképük, amelynek célja a nyugati befolyás megszüntetése a világban. A másik oldalon Peking és Moszkva kapcsolata nem „érdekházasság”, hiszen „sok konvergenciapont” van köztük. Kína bizonyos mértékig hasonló nézeteket vall az Egyesült Államokkal és a NATO-val fennálló feszültségekről; nyilvánvaló azonban, hogy nem „szövetségesnek”, hanem csak „partnernek” tekinti Oroszországot.

Oroszország és Kína nincs ugyanabban a helyzetben, az elszigetelt és a Nyugat által bevezetett szankciók alatt álló Oroszország alárendelt helyzete miatt. Ennek eredményeként, ez utóbbinak – korlátozott lehetőségei következtében – Kína marad az egyedüli partnere.

Jelenleg Kína erősebb, mint Oroszország, érdekei pedig átfogóbbak és szerteágazóbbak. Peking célja, hogy stratégiai szinten fenntartsa az egyetértést Moszkvával, és szembeszálljon az amerikai hatalommal anélkül, hogy taktikai szinten támogatnia kellene. Kína ugyanis – mivel a globális piacokhoz való hozzáférésből profitál – el akarja kerülni a szankciókat, és korlátozás nélkül kapcsolatokat kíván kiépíteni a világ más országaival.

Kína Putyinnak nyújtott támogatása árthat gazdaságának, figyelembe véve az Oroszország és a Nyugat közötti ellenségeskedést, és továbbra is szüksége van a Nyugattal való gazdasági és technológiai kapcsolatra. Világossá tette Oroszország számára, hogy ha bárkivel szövetségre lépne, az korlátozná külpolitikai mozgásterét. A szövetségre lépés ugyanis kötelezettségek

vállalását és a katonai beavatkozás lehetőségét vonja maga után, ám Kína semmiképpen nem akar részt venni ilyesmitben. Amellett, hogy Kelet-Ázsiában növeli hatalmát, gazdasági és diplomáciai mechanizmusokon keresztül jelenleg is kiterjeszti érdeklődési körét a Közel-Keletre, Afrikára és Latin-Amerikára.

A deeszkaláció kínai politikája

Amire Kína legkevésbé vágyik, az az USA-val vívott háború és a Tajvan elleni támadás. Levonhatja a tanulságokat Putyin jelenlegi ukrajnai háborújából, amely a tizenhetedik hónapjába lépett anélkül, hogy stratégiai sikereket ért volna el – ilyenek lennének például Ukrajna meghódítása, az ukrán kormány megbuktatása és egy bábrendszer beiktatása Kijevben, amely Oroszország ellenőrzése alatt állna. Az orosz katonai invázió hatására Ukrajna közelebb került a Nyugathoz, miközben a NATO-n belüli kohézió nőtt. Napjainkra tulajdonképpen Putyin elnök lett az észak-atlanti szövetség legjobb támogatója, mivel a NATO Oroszországgal közös határa megduplázódik Finnország tagságával és Svédország (még függőben lévő) szövetségi integrációjával, miután a két ország felhagyott több évtizedes katonai semlegességi politikájával. Az Oroszország elleni szankciók bevezetésében még Svájc is részt vesz, amely büszke katonai semlegességére, és továbbra sem hajlandó csatlakozni olyan regionális szövetségekhez, mint az EU és a NATO.

FELTARTVA – EGY BEFAGYOTT KONFLIKTUS UKRAJNÁBAN

A CIKK SZERZŐJE: prof. dr. Masahiro Matsumura, a nemzetközi politika és a nemzetbiztonsági tanulmányok professzora a St. Andrew's egyetem jogi karán.

FORRÁS: <https://www.ifimes.org/en/researches/hindered-a-frozen-conflict-in-ukraine/5188> International Institute for Middle East and Balkan Studies (IFIMES) (Letöltés időpontja: 2023. 07. 30.)

A Nemzetközi Közel-Kelet és Balkán-tanulmányok Intézetének elemzője cikkében az ukrán–orosz konfliktus lehetséges kimeneteleit latolgatja. A Nova Kahovka-i gát június 6-i lerombolása erős gyűlöletet váltott ki Oroszországgal – a nyugati média szerint a feltételezett elkövetővel – szemben, és jelentősen csökkentette a mostanra befagyott ukrajnai konfliktus lendületét. Az incidens megrendítette a nagy nyugati országokban kialakulóban lévő közös felfogást, miszerint a konfliktus további elhúzódásának kilátásai miatt az ellenségeskedés beszüntetése előfeltétele lehet a végső politikai rendezésnek vagy legalább a formális tűzszünetnek.

A „kinek tulajdonítható” probléma felvetése

Az azonban, hogy ki követte el a pusztítást, és melyik ország felelős érte, továbbra is tisztázatlan, és az is marad, ha a helyszínről nem kerül elő megfelelő bizonyíték – ez azonban csak a háború befejezése után szerezhető meg. Addig is csak találgatni lehet, ki lehetett az elkövető úgy, hogy közvetett bizonyítékok alapján ezt már sejtik, mint ahogy azt is, hogy melyik ország profitál leginkább az incidensből. Valószínű, hogy Oroszország követte el,

már csak azért is, mert Ukrajna jelentős ellentámadást készült indítani az orosz inváziós erők ellen. Hasonló érvelés, de másféle számítások alapján azonban Ukrajna is lehetne az elkövető. Akármelyik országról is legyen szó, rosszul mérte fel vagy alábecsülhette a pusztítás lehetséges kimenetelét és hatásait.

Az incidens a pszichológiai sokk mértékét tekintve a bucsai mészárláshoz hasonlít, amit az is jelez, hogy mindkét esetet azonnal megvitatták az ENSZ Biztonsági Tanácsában. Az említett mészárlásról szóló beszámolókat is hasonló megerősítési torzítás jellemzi a nyugati nemzetközi média tudósításaiban, ami ahhoz a széles körben elfogadott nézethez vezetett, hogy azt Oroszország követte el. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa azonban Oroszország és más országok javaslatai ellenére sem küldte időben a helyszínre tényfeltáró bizottságát, amely igazságügyi orvosszakértői és más szigorú bizonyítékokat gyűjtött volna össze. Ez kizárta az elkövető objektív és megbízható azonosítását.

Amint az a Bucsa- és Kahovka-ügyekben is látható, egy állítás megítélése a vádak, a médiában megjelent jelentések és a találgatások közötti kölcsönhatás eredményeként alakul ki.

Az indíték latolgatása stratégiai szinten

Stratégiai szinten Ukrajna többet profitálhatott volna egy ön-gátrombolásból, ha a nemzetközi közvélemény megegyezik abban, hogy az állítólag Oroszországnak tulajdonítható. Ez minden bizonnyal arra készítette volna a nyugati médiát, hogy az országot megalkuvást nem ismerő gonosznak állítsa be, amelyet le kell győzni a dél-ukrajnai hadszíntéren azáltal, hogy teljesen kiűzi az orosz inváziós erőket a megszállt területekről, beleértve a Krím félszigetet is. Az ilyen fejlemények viszont inkább meghosszabbítanák a fegyveres konfliktust, mintsem véget vetnének annak.

Minden egyéb tényezőt változatlanul hagyva („*ceteris paribus*”) azonban a teljes katonai erő markánsan kedvezőtlen kiegyensúlyozatlansága miatt Ukrajna aligha győzheti le Oroszországot ebben a fegyveres konfliktusban, amelynek elhúzódása Ukrajnát a munkaerő, a hadianyag és a logisztikai háttér elpusztítása következtében vakvágányra fogja juttatni. Ezt a stratégiai egyenletet csak akkor lehet megfordítani, ha az Egyesült Államok vezetésével a Nyugat az ország számára elegendő fegyvert ad át és egyéb katonai segítséget is nyújt. Valójában az ilyen nyugati támogatás jelenti Ukrajna háborús politikájának elsődleges mentőövét, amely azonban most veszélyben van, mert a Nyugat fegyvergyártó kapacitása és támogatási hajlandósága jelentősen csökkent az ukrajnai háború 2022. februári kitörése óta, és a kilátások alapján tovább fog hanyatlani.

A Nyugat Oroszország elleni kiterjedt gazdasági szankciói a fosszilis tüzelőanyagok és más nyersanyagok árának megugrását okozták, súlyosbították az inflációt és a gazdasági nehézségeket, valamint zavargásokhoz vezettek és aláásták a nyugati országok politikai rendszereinek demokratikus legitimitációját. Ennek eredményeként az erősödő belpolitikai és gazdasági nyomás kölcsönhatásba lép az ukrajnai segélyek általános kimerülésével. Még a Biden-kormányzat számára is egyre nehezebbé válik a jelentős ukrajnai segélypolitikájának folytatása, mivel a közelgő elnökválasztási kampány megköveteli, hogy a politikai prioritásokat a külügyekről a belügyekre helyezze át. Ezt tetézi az erősödő politikai viszály a republikánus többségű képviselőházzal is, amelynek jogában áll beleszólni a költségvetés alakulásába.

A legfontosabb azonban az, hogy úgy tűnik, amerikai katonai körökben tudatosult, hogy jelentős igény van az elhúzódó konfliktus lezárására, ami éles ellentétben áll a Biden-kormányzat Ukrajna-politikájával. Az ellentmondást jól mutatja a RAND Corporation jelentése, amely arra a következtetésre jutott, hogy „egy hosszú háború következményei – a tartósan

megnövekedett eszkalációs kockázatoktól a gazdasági károkig – messze meghaladják a lehetséges előnyöket”. A jelentés egyúttal azt is javasolja, hogy „mivel az eszkalációs kockázatok minimalizálása után a hosszú háború elkerülése a legfontosabb prioritás, az Egyesült Államok tegyen olyan lépéseket, amelyek valószínűbbé teszik a konfliktus középtávú befejezését”.

A két tábor közötti ellentét nyilvánvaló tétje a konfliktus folytatása vagy megszakítása, illetve egy hosszabb befagyott konfliktus esélye. Természetes, hogy az ukrán szélsőségesek és a tengerentúli háborút szítók ideológiai és/vagy anyagi érdekeiket követve kihasználják a gátrombolást arra, hogy realista politikai ellenfeikkel szemben a saját javukra billentsék a mérleg nyelvét azáltal, hogy gyűlöleten alapuló propagandakampányt indítanak a jelenlegi politikai irányvonal megerősítésére, ami a konfliktus elhúzódását eredményezi. Ez a felfogásmód nem feltételezi, hogy összeesküvés állna a gát lerombolásának hátterében, miközben elismeri, hogy az elkövetőt ebben a szakaszban nem lehet azonosítani. Ezen túlmenően a jelenkori nemzetközi kapcsolatok tanulságai arra utalnak, hogy egy elhúzódó fegyveres konfliktusban a tömeges atrocitások vagy pusztító incidensek hirtelen bekövetkezése erős kölcsönös gyűlöletet és nacionalista/etnikai érzelmeket vált ki, és gyakran akadályozza meg a konfliktusok tárgyalásos úton történő mielőbbi rendezését is, amint azt a közelmúlt etnikai konfliktusai mutatják, mint például a foçai etnikai tisztogatás (1992. április – 1994. augusztus) és a délszláv háború során, 1995-ben elkövetett szrebrenyicai mészárlás, illetve legutóbb a bucsai mészárlás is.

Alternatív megközelítésmód az ukrán politikában

Nyilvánvaló, hogy az Egyesült Államok ukránjai háborús politikája hiába törekedett egydimenziós katonai megoldásra, olyan zsákutcába került, amelyben a Nyugat egésze súlyos bumerángthatásokat szenvedett el az Oroszország elleni különféle és kiterjedt gazdasági szankciók miatt. A helyzet alakulása váratlanul felgyorsította az Egyesült Államok hegemoniájának hanyatlását, miközben megerősítette a többpólusú világrend felé fejlődő dinamikát, amely végül a hegemonia megszűnéséhez vezethet.

Emmanuel Macron francia elnök idén áprilisban Pekingben a Hszi Csin-ping kínai elnökkel tartott találkozásán megemlítette az Egyesült Államoktól független európai külpolitika szükségességét, valamint az ukránjai fegyveres konfliktus Kínával összehangolt politikai rendezésének fontosságát, és nyíltan kifejezte erős szkepticizmusát a Biden-kormányzat konfliktusrendezési ütemtervével szemben. Bár Macron lépése feltűnő, ez a fajta szkepticizmus még inkább jellemzi a nagy nyugati demokráciákat, amint azt a fent említett RAND-jelentés is jelzi.

Legutóbbi, május 31-i beszédében a GLOBSEC regionális biztonsági fórumán Pozsonyban Macron elnök kifejtette, hogy az ukránjai fegyveres konfliktus átmeneti megoldását annak diplomáciai megközelítésében látja. Ezzel burkoltan bírálta az Egyesült Államok vezette jelenlegi Ukrajna-politikát, miközben elköteleződését fejezte ki amellet, hogy Ukrajnának „minden eszközt biztosítson az orosz erőkkkel szembeni hatékony ellentámadás végrehajtásához.” Mint mondta, arra számít, hogy Ukrajnának az orosz inváziós erők elleni támadása korlátozott hadművelleti és harcászati eredményeket hozhat, amelyek révén lehetőség nyílik majd a „tartós békére” tárgyalásokon keresztül.

Valójában az Egyesült Államok és a NATO vezetői közötti megbeszélések alapján Macron elnök azt javasolta, hogy nyújtsanak Ukrajnának „kézzelfogható és hiteles biztonsági garanciát” mindaddig, amíg az ország hivatalosan teljes jogú tagállamként nem csatlakozik a NATO-hoz a szervezet alapító szerződésének megfelelően. A NATO jelenleg nem veheti

fel tagként Ukrajnát, mert annak csatlakozásával az országban zajló fegyveres konfliktus miatt a kollektív védelem elvén alapuló észak-atlanti szövetségnek is be kellene lépnie a konfliktusba, ami elkerülhetetlenül háborúba sodorná a NATO-t, legrosszabb esetben pedig egy Oroszországgal szembeni termonukleáris háborúhoz vezetne.

A francia elnök szerint szükség volna egy olyan státuszra, amely valahol félúton van az Izraelnek nyújtott biztonsági garancia és a teljes jogú tagság között. Az Egyesült Államok különleges kapcsolatokat ápol Izraellel és egyedülként garantálja annak biztonságát, de ez a kapcsolat nem szerződéshez kötött, hanem olyan, a biztonságról és a katonai segítségnyújtásról szóló egyetértési megállapodásokon alapul, amelyeket tízévente meg kell újítani. Az előbbi konkrét rendelkezéseket ír elő „a folyamatos konzultáció és együttműködés átfogó keretére” vonatkozóan a biztonság területén, különösen a biztonsági és gazdasági segítségnyújtás terén, míg az utóbbi konkrét és jelentős katonai segítséget garantál Izraelnek. Nyilvánvaló, hogy a két ország között nincsenek kölcsönös biztonsági kötelezettségek, csupán egy államközi adminisztratív megállapodás, amely magában foglalja az Egyesült Államok kétértelmű, de lényegesnek tűnő elkötelezettségét Izrael biztonsága mellett.

Az ilyen megállapodásról folytatott megbeszélés részletei azonban továbbra sem ismertek, legalábbis a nyílt forráskódú információk tekintetében, miközben biztos, hogy Ukrajna esetében a jelenleg vizsgált biztonsági garancia nagyobb mértékű lenne, mint Izraelé, és kisebb, mint a teljes jogú NATO-tagországoké.

Záró megjegyzések

Az Ukrajna-politika alternatív megközelítésének fenti bemutatása a július 11–12-én a litván fővárosban, Vilniusban tartott NATO-csúcstalálkozó előkészületei közé tartozott. A fő NATO-szövetségesek ambivalensek azzal kapcsolatban, hogy Ukrajnának adják-e „biztonsági garanciájukat”, és bizonytalanok a kötelezettségvállalásaikat illetően. Tovább rontja a kilátásokat a gátrombolás, amely erős gyűlöletet váltott ki Nyugaton Oroszországgal mint feltételezett elkövetővel szemben. A világ választút elé kerül, mert ha Ukrajnában befagy vagy elhúzódik a konfliktus, az súlyos következményekkel jár majd az amúgy is meggyengült világrend dinamikájára nézve – fejezi be elemzését a szerző.